

Zdzisław Wołk, *Poradnictwo zawodowe w edukacji młodzieży*

Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2006, s. 264.

Nakładem Oficyny Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego w ramach projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa ukazała się interesująca książka Zdzisława Wołka „Poradnictwo zawodowe w edukacji młodzieży”.

Książka – jak pisze Autor – ma na celu zapoznanie Czytelnika z podstawowymi wiadomościami, jak i informacjami praktycznymi z zakresu różnych dyscyplin związanych z kształtowaniem się sylwetki osobowości człowieka z perspektywy przygotowania do wykonywania pracy zawodowej, z pracą zawodową i jej środowiskiem, a także z wybranymi zagadnieniami z zakresu poradnictwa zawodowego.

Na temat poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy ukazało się w ostatnim czasie wiele pozycji, jak chociażby: B. Wojtasik (red.), A. Kargulowa, „Doradca – profesja, pasja, powołanie?” (Warszawa 2003); A. Kargulowa, „O teorii i praktyce poradnictwa” (Warszawa 2005); H. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek (red.) „Pedagogika pracy – doradztwo zawodowe” (WSP ZNP Warszawa, ITE Radom); E. Siarkiewicz (red.) „Niejednoznaczność poradnictwa” (UZ Zielona Góra 2004); J. Guichard, M. Huteau „Psychologia orientacji i poradnictwa zawodowego” (OW Impuls Kraków 2005), I. Korcz, B. Pietrulewicz, „Kariera zawodowa” (UZ, Zielona Góra 2003) i wiele innych.

Książka Z. Wołka jest znakomitą uzupełnieniem wiedzy dotyczącej tego segmentu pedagogiki pracy, bowiem problemy w niej zawarte dotyczą – jak pisze autor – triady: człowieka jako podmiotu pracy, pracy zawodowej i poradnictwa zawodowego. Takie podejście stanowi o ambicji przedstawienia w sposób kompleksowy tej problematyki. Zobaczmy, jak Autor z tego zadania się wywiązał.

Książka składa się z trzech bloków, z których każdy zawiera syntezę, pojęcia kluczowe, spis treści modułu i literaturę podstawową. Pierwszy podrozdział otwierają problemy do refleksji stawiane w formie pytań.

Pierwszy blok nosi nazwę **Indywidualność jednostki i niepowtarzalność dróg rozwojowych**. W module I pod nazwą: **Prawidłowości rozwoju i ich uwarunkowania wobec aktywności prozawodowej i zawodowej młodzieży** Autor stawia następujące pytania do przemyślenia i refleksji:

- Jakie ograniczenia rozwojowe ograniczają pracę poradniczą z uczniem?
- Jak wykorzystać w pracy poradniczej mechanizmy samoregulacji?
- Jaka jest rola zainteresowań w rozwoju zawodowym?

- W jakim stopniu charakterystyka osobowościowa przesądza o kierunkach aktywności zawodowej?

Z kolei w module II, zatytułowanym: **Warunki środowiskowe życia i pracy człowieka**, problemami skłaniającymi do refleksji mogą być następujące kwestie:

- Jaki jest wpływ środowiska rodzinnego na dążenia zawodowe młodzieży?
- Co różnicuje w obecnych warunkach start edukacyjny i zawodowy młodzieży ze środowisk miasta i wsi?
- Jakie jest i w czym się przejawia znaczenie środowiska lokalnego dla realizacji kariery zawodowej?
- Jak organizują się społeczności lokalne w obliczu napotykanym trudności?

W bloku tym Autor wyjaśnia prawidłowości w rozwoju oraz analizuje ich uwarunkowania wobec aktywności prozawodowej i zawodowej młodzieży. Aktywność jednostki wyraża jej własne zaangażowanie. Jest ona rezultatem własnego dążenia człowieka do zaspokojenia określonych potrzeb, aspiracji (s. 12).

Zadania rozwojowe – zdaniem Autora – powodują przemiany w osobowości oraz prowadzą do określonych osiągnięć rozwojowych. Autor charakteryzuje fazy rozwojowe dziecka, ucznia, zadania rozwojowe, relacje komunikacyjne, reakcje emocjonalne.

Szczególnie szeroko zajmuje się analizą osobowości. Uporządkowane cele jednostki składają się na plan życiowy. Dalej Autor opisuje działania, które mogą pomóc w osiągnięciu zaplanowanych celów. Do nich zalicza: zawody, losy zawodowe, zdolności, postrzegania, zmysły, spostrzegawczość i myślenie. Charakterystycznym dla osobowości jest stosunek do siebie, do pracy i relacje wobec pracy. Następnie opisuje typologizację środowisk: środowisko społeczne, naturalne, kulturalne, wzajemne relacje człowiek-środowisko, środki globalne i lokalne, a szczególnie relacje wciąż aktualne miasto-wieś i więzi społeczne, jakie w tych relacjach występują.

Szkoda, że po zakończeniu bloku i modułu nie ma krótkiego podsumowania najważniejszych treści. Autor pozostawił to Czytelnikowi, angażując go w ten sposób do przemyśleń i odpowiedzi na problemy zawarte w każdym module.

Drugi blok jest zatytułowany: **Praca zawodowa i jej udział w życiu człowieka**, a moduł I – **Człowiek w środowisku pracy zawodowej**, dotyczy następujących problemów:

- Jak wykorzystać w praktyce teorię rozwoju zawodowego?

- Co cechuje współczesny zakład pracy?
- Jakie problemy napotyka pracownik na starcie zawodowym?
- W czym wyraża się podmiotowość pracownika i jak ją kształtować na etapie nauki szkolnej?

Natomiast w module II pt. **Człowiek jako realizator pracy zawodowej**, Autor poszukuje rozwiązań następujących problemów:

- Jak wykorzystać dokumenty zawodoznawcze w pracy doradcy zawodowego?
- Jak pomóc przyszłemu pracownikowi w adaptacji zawodowej już na etapie nauki szkolnej?
- O których trudnościach w pracy zawodowej należy uprzedzać już na etapie nauki szkolnej?
- Jakie możliwości ograniczenia trudności w wykonywaniu pracy zawodowej mają doświadczający ich pracownicy?

W module III pt. **Brak pracy i drogi wyjścia**, Autor stawia następujące pytania do przemysłu:

- Jak skutecznie poszukiwać pracy?
- Gdzie zwrócić się o pomoc w zależności od problemów związanych z pracą zawodową?
- Jakie zagrożenia indywidualne i społeczne dotyczą osób bezrobotnych?
- W jaki sposób kształcenie ustawiczne może ograniczyć poziom bezrobocia?

W tym bloku Autor analizuje problemy człowieka w środowisku pracy i jako realizatora pracy zawodowej. Koncentruje się głównie na wyjaśnieniu i opisanu takich pojęć, jak: praca zawodowa, rozwój zawodowy, kariera zawodowa i jej etapy oraz zakład pracy jako system. Natomiast w module II **Człowiek jako realizator pracy zawodowej** – Autor analizuje takie problemy, jak: człowiek w środowisku pracy, relacje w grupach pracowniczych, czynniki, jakie mogą tam wystąpić oraz trudności w relacjach międzyludzkich.

Bardzo ciekawy z punktu widzenia dzisiejszej sytuacji w Polsce jest moduł III, który Autor zatytułował **Brak pracy i drogi wyjścia**. Autor starał się w nim scharakteryzować sytuację ludzi pozbawionych pracy zarobkowej i jednocześnie poszukuje recepty, jak pomóc takim osobom. Dlatego pisze o sposobach poszukiwania pracy, bezrobociu jako problemie społecznym, ekonomicznym, psychologicznym, a także przedstawia instytucje oraz ich formy działania w zakresie wspierania realizacji kariery zawodowej oraz pomocy bezrobotnym.

Trzeci blok Autor nazwał: **Poradnictwo zawodowe** i umieścił w nim dwa moduły. W module **Doradca zawodowy w warunkach szkolnych** podstawowymi problemami do przemyśleń są:

- W czym wyraża się etyka doradcy zawodowego?
- Jakie znaczenie dla doradcy zawodowego ma rozpoznanie typu klienta?
- W czym wyraża się postawa wobec pracy i co jest w niej specyficzne dla zawodu doradcy zawodowego?
- Jakie obawy mają klienci doradcy zawodowego?

Natomiast II moduł – **Metody i techniki w poradnictwie zawodowym**

– zawiera następujące problemy do refleksji:

- Czym należy kierować się przy formułowaniu diagnozy problemu klienta?
- W jakich przypadkach należy stosować poradnictwo grupowe, a kiedy indywidualne?
- Jak i w odniesieniu do jakich problemów należy organizować poradnictwo grupowe?
- Co jest ważne przy prowadzeniu rozmowy poradniczej?

Autor w tym bloku zajmuje się doradztwem zawodowym w szkole i metodami oraz technikami w poradnictwie zawodowym. Przedstawia w sposób syntetyczny najważniejsze zagadnienia, jakie mogą być pomocne w pracy szkolnego doradcy zawodowego, jak np. kultura pracy, etyka zawodowa. Charakteryzuje także typy klientów, z jakimi mają do czynienia doradcy zawodowi.

Zwrócić warto uwagę na dział **Kultura pracy doradcy zawodowego**, gdzie Autor za kryteria wymagań od doradcy zawodowego uważa takie, jak: wiedza, umiejętności, postawa, odpowiedzialność, gotowość doradcy do działania, umiejętności zawodowe, solidarność, porada, koszty materialne.

Bardzo ważny w tym opracowaniu jest dział **Doradcy zawodowi i ich klienci**. Autor przeprowadza charakterystykę różnych typów psychologicznych klientów. Dla pracy doradcy zawodowego bardzo ważna jest znajomość metod i technik stosowanych w poradnictwie zawodowym. Dlatego Autor wiele miejsca poświęca komunikowaniu społecznemu, diagnozie społecznej, metodom pracy w poradnictwie zawodowym i stosowanym technikom poradniczym, także w zakresie pozyskania pracy i jej skutecznego rozpoczęcia, co zawsze jest powodem satysfakcji dla doradcy zawodowego i osoby poszukującej pracy. Wśród technik poradniczych Autor uznał za ważne: słuchanie, zachęcanie, parafrazowanie, klasyfikowanie, narracje, negocjacje – w tym nastawienie w negocjacjach, style negocjowania, negocjacje właściwe, kontrakt, wspieranie, aktywizowanie, obserwacja. Jest to podstawowy

warsztat dobrego doradcy zawodowego i techniki te przydają się także osobom poszukującym pracy.

W ramach tego przygotowania do pozyskania pracy Autor doradza, jak opracować CV (*curriculum vitae*), jak napisać list motywacyjny, jak zdobyć listy polecające, czyli dobre referencje, jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej, jak najlepiej przygotować się do pierwszych kontaktów pracowniczych.

Można ocenić, że jest to podstawowe vademecum przydatne dla doradców zawodowych i osób poszukujących zatrudnienia, ale także zmieniających pracę lub podejmujących ją po raz pierwszy.

Całość opracowania uzupełnia krótki „Słownik” pojęć i definicji najczęściej spotykanych w tekście, bogata bibliografia oraz aneks z przykładami dokumentów aplikacyjnych (CV i list motywacyjny), wzór kwestionariusza osobowego, klasyfikacja zawodów i specjalności oraz struktura kwalifikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Warto przypomnieć, że jest to już druga książka tego Autora w ostatnim czasie, która porusza problemy przygotowania do pracy, kształtowania kariery zawodowej, kultury pracy i poradnictwa zawodowego. Książka wcześniejsza to „Kultura pracy” (WSZAP Sulechów 2000, s. 186), która obejmuje takie zagadnienia, jak: problemy pracy w życiu człowieka, środowisko pracy, zakład pracy jako system, problemy człowieka w środowisku pracy, relacje osobowe w zakładzie pracy, problemy społeczne w zakładzie pracy, wybrane problemy pozazawodowe i kultura osobista w środowisku pracy.

Obecna praca prof. Zdzisława Wołka jest opracowaniem znacznie obszerniejszym, bardziej dojrzałym i ujmującym kompleksowo zagadnienia człowieka w środowisku pracy, samo środowisko pracy i poradnictwo pracy, głównie w ujęciu praktycznym, co czyni z opracowania szczególnie przydatną pomoc dla doradców zawodowych.

Celem opracowania, jakiego się podjął Autor była pomoc doradcom szkolnym w ich pracy zawodowej, ale wykorzystanie książki może być szersze, szczególnie w pracy pedagogów szkolnych, studentów pedagogiki pracy i poradnictwa zawodowego, doradców zawodowych w publicznych i niepublicznych służbach zatrudnienia a także badaczom problematyki orientacji i poradnictwa oraz doradztwa zawodowego.

Książka napisana jest bardzo kompetentnie, zwięźle i komunikatywnie, dlatego czyta się ją z zaciekawieniem i nie mam wątpliwości, że jest ona nie tylko potrzebna, ale i spotka się z dużym zainteresowaniem wśród licznych Czytelników.

Jan Mielżyński